

Natuurbegraafplaatsen goed of slecht voor milieu?

Terug naar de natuur

Blauwestad. Foto: Trudy van Middelkoop

Uit een rapport van het ministerie van LNV blijkt het begraven in de natuur behoorlijk negatieve gevolgen te hebben voor het milieu. Het Platform Natuurbegraven in Nederland zet echter forse kanttekeningen bij het rapport. Intussen begint de nieuwe natuurbegraafplaats in Blauwestad steeds meer vorm te krijgen.

‘Terug naar de natuur’ is de titel van het rapport dat het ministerie van LNV onlangs naar de Tweede Kamer stuurde. In de Volkskrant verscheen meteen daarna een artikel over dit rapport en over de wens van natuurliefhebbers om ‘in de wilde natuur’ begraven of verstrooid te worden. ‘Hun wens is schadelijk voor diezelfde natuur’ schreef de krant.

Niet alleen ‘het bos op droge gronden’

In het rapport worden inderdaad veel nadelige effecten genoemd van natuurbegraven. Het artikel in de Volkskrant eindigt met de aanbeveling van de hoofdauteur van het onderzoek, *Hans de Molenaar*: “Maar er zijn prachtige traditionele

begraafplaatsen in mooie, natuurlijke omgevingen.”

Zo gemakkelijk is voor het Platform Natuurbegraven in Nederland de zaak niet afgedaan. Het Platform reageerde op het rapport met een brief aan de Minister van LNV, *Gerda Verburg*, waarin juist de gunstige effecten worden benadrukt. “Wij willen onze klanten de keus kunnen bieden om op een natuurbegraafplaats te worden begraven”, zegt deelnemer aan het Platform *Evert de Niet*, directeur van uitvaartverzorger Algemeen Belang in Groningen. “Het is niet zo dat we overspoeld worden door verzoeken daarvoor, maar ik weet zeker dat er vraag naar is zodra we het aanbieden. Er is duidelijk iets gaande op dat gebied.” In de brief toont het Platform aan dat er tegen de conclusies van het rapport nog wel het één en ander in te brengen valt.

“Om te beginnen, moet je weten waarover je het hebt. ‘Liggen onder een boom’ is een loze kreet”, vindt de Niet. “Tijdens een studiereis naar Engeland zagen we veel meer natuurbegraafplaatsen dan die in het zogenoemde bos op droge gronden, het enige type natuurbegraafplaats dat in het rapport wordt genoemd. Zoals bijvoorbeeld gras in het glooiende, Engelse landschap waarop men schapen laat grazen. Of een braakliggend stuk land waarbij op ieder nieuw graf een boom gepoot wordt. Op die manier ontstaat er vanzelf een bos.”

Boeren beheren de natuur al eeuwenlang

Engeland kent een lange traditie van natuurbegraven terwijl het in Nederland nog vrij ongebruikelijk is. Er zijn nu slechts twee natuurbegraafplaatsen in ons land. Wel komen er steeds meer initiatieven. Zoals dat van Reiderwolde v.o.f., een groep boeren die lid is van de agrarische natuurvereniging ANOG. In het ‘nieuwe’ stukje Nederland dat Blauwestad heet, kochten ze

tweehonderd hectare grond om te beheren als natuurgebied. Één van de initiatiefnemers, veehouder *Ab van Middelkoop*, vertelt waarom dit niet vreemd is. “Boeren beheren de natuur al eeuwenlang”, stelt hij rustig vast. “Voormalig LNV-minister Veerman wilde dat veertig procent van het natuurbeheer in handen kwam van particulieren. Dat percentage is niet gehaald. Logisch, want je moet daarvoor als particulier voldoende land bezitten én het natuurbeheer tussen je oren hebben. En financieel kan natuurbeheer best lastig zijn.” Hij volgt de ontwikkelingen binnen de landbouw en stelt vast dat er de laatste tien jaar veel is veranderd. Natuurbeheer heeft een plek gekregen. Het is veel meer dan vroeger gebruikelijk dat landbouwers rekening houden met broedende vogels en met verschillende soorten planten. Waar mogelijk werken de landbouwbedrijven extensiever dan voorheen. Maar wat er nu gebeurt in Blauwestad is bijzonder, vindt van Middelkoop. “Van de veertig procent waarnaar gestreefd wordt, halen we in één keer vijftien procent binnen.” Eind 2006 tekenden gedeputeerde *Henk Bleeker* van de provincie Groningen, ANOG-voorzitter *Willy Oosterveld* en hoofd grondzaken van Bureau Beheer Landbouwgronden *Henk Wubs* dit eerste groot-schalige contract voor particulier natuurbeheer.

Duidelijke keuzes maken en je daaraan houden

Terwijl de boeren van Reiderwolde v.o.f. plannen bedachten om hun natuurgebied in te richten, benaderde de Niet namens Algemeen Belang de Provincie Groningen bij zijn zoektocht naar mogelijkheden om natuurbegraven te kunnen bieden. Wat Van Middelkoop en de Niet betrof, was de samenwerking snel beklonken. “Een natuurbegraafplaats past prima in onze plannen. We richten het gebied zo in dat er hoogwaardige natuur is, maar dat je er toch kunt genieten, bijvoorbeeld door er te wandelen. De vraag die je bij al die dingen moet stellen, is: hoeveel verstoor je? Alles wat we doen, moet zo extensief gebeuren dat het niet schaadt, dus met een erg kleine bezetting. Dat geldt ook voor begraven”, vertelt Van Middelkoop. “We denken aan maximaal duizend graven op twintig hectare, maar dan wel verspreid over een termijn van dertig jaar. En we houden rekening met bijvoorbeeld het broedseizoen. Dan is begraven in bepaalde delen van het gebied even niet mogelijk. De grafdichtheid is ook belangrijk. En wat sta je toe bij een graf?” De Niet haakt daar meteen op in. “Je moet in het begin duidelijke keuzes maken en je daaraan houden. Zodra het na te streven natuurtipe bepaald is, moet ook naar buiten toe duidelijk zijn wat de bedoeling is. In een natuurgebied horen geen grafstenen of plastic bloemen”, vindt hij. “Vooral kort na de begrafenis is het moeilijk om die te verwijderen van de graven. Maar als je daar

vanaf het begin duidelijk en eerlijk in bent, is er altijd begrip.”

De belasting van de natuur in de gaten houden

Er komt dus een duidelijk plan komen over de inrichting. Landschapsontwerpster *Joyce Sengers* houdt zich ondermeer bezig met het inrichten van natuurbegraafplaatsen. Zij werkt aan het ontwerp voor de begraafplaats in Blauwestad. Daarbij maakt ze gebruik van de mogelijkheden die de plek biedt. “De begraafplaats komt op een drumlin te liggen. Dat is een verhoogd gebied. Dat is belangrijk omdat Groningen een vrij natte provincie is. Bovendien verwijst een drumlin naar de oudheid. Dat vind ik mooi: begraven worden verwijst naar vroeger, naar je voorouders. En met de symboliek van bomen wil ik ook iets doen. Een eik, bijvoorbeeld, staat voor kracht, een kersenboom voor inspiratie en een linde verwijst naar verlichting.”

De omgeving speelt op nog een heel andere manier een rol. “We willen gebruik maken van leuke ideeën die in de buurt ontstaan. Een school bedacht de ‘social sofa’, een bank met glasmozaïek erin, als een plekje om te rouwen. Er komt waarschijnlijk een blote-voetenpad door het gebied. En bepaalde plekken die in het verleden iets betekend hebben, worden gemarkeerd door een kunstwerk. Aan de rand van het gebied zijn een uitkijktoren en een amfiteater gepland. In dat theater kunnen nabestaanden een ceremonie houden”, vertelt Van Middelkoop. “Zolang je de belasting van de natuur in de gaten houdt, zijn er genoeg mogelijkheden. Maar je kunt bijvoorbeeld niet met auto’s dicht bij de begraafplaats komen. De nabestaanden moeten lopen of fietsen. Wellicht zetten we in de toekomst een paard en wagen in.”

De natuur speelt een bepalende rol, dat is duidelijk. Maar er zijn meer factoren die belemmerend kunnen werken, zoals bezwaren door omwonenden of regels van de overheid. Over de omwonenden kunnen we bij deze begraafplaats kort zijn: die zijn er niet. Regels wel. Sengers beaamt dat regels in het algemeen soms lastig om te buigen zijn. “Vaak moeten bestemmingsplannen gewijzigd worden. Een landbouw- of recreatieve bestemming moet worden omgezet in bestemming begraafplaats. Dat is onomkeerbaar, dus daar hikken gemeenten nog wel eens tegenaan. Ook in Blauwestad is die procedure nog niet afgerond.” De Niet vult aan: “Alleen echte bezwaren zouden moeten meewegen, vind ik. Niet dat bijvoorbeeld het toewijzen van twee bestemmingen aan één gebied juridisch lastig is.”

Meer informatie: www.reiderwolde.nl, www.joycesengers.nl

Blauwestad: spiksplinternieuw gebied

Blauwestad, in het Groningse Oldambt, bestaat uit driehonderdvijftig hectare nieuw natuurgebied, een meer van achthonderd hectare en veel ruimte voor woningen en recreatieve voorzieningen. Tot aan deze eeuw was het gebied een, door de eeuwen heen ingepolderd, landbouwgebied. Op 12 mei 2005 draaide Hare Majesteit Koningin Beatrix de kraan open en in september 2006 bereikte het meer het definitieve waterpeil. Ondertussen is de inrichting van het gebied in volle gang.

‘In een natuurgebied horen geen grafstenen of plastic bloemen’